

Ο συγγραφέας Γιώργος Σκαμπαρδώνης μιλάει για το νέο του μυθιστόρημα, την έμπνευση, τις εμμονές του και το τίμημα της επιτυχίας

Είναι ένας από τους πλέον σημαντικούς σύγχρονους Έλληνες λογοτέχνες, πολυβραβευμένος και με ευρύτατη αποδοχή - τόσο από τους κριτικούς όσο και από το αναγνωστικό κοινό. Εδώ, ο Γιώργος Σκαμπαρδώνης, σε μια συνέντευξη εφ' όλης της ύλης στην «ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ» την Κυριακή, μιλάει για το νέο του μυθιστόρημα «*Ηλιος με Ξιφολόγχες*» (εκδ. Πατάκη), για το ρίσκο της λογοτεχνίας, για το «σύνδρομο της καρφωμένης ελιάς», για τη μαγική και τραγική Θεσσαλονίκη της Μπελ Επόκ, αλλά και για την έμπνευση, τις εμμονές του, το τίμημα της επιτυχίας, τα πρώτα του διαβάσματα, την αγάπη του για τη βότκα και για την πίστη του στους νέους ανθρώπους.

Συνέντευξη στον Γιώργο Βαϊλάκη

Είστε ένας αναγνωρισμένος λογοτέχνης με σημαντικές διακρίσεις - μεταξύ των οποίων το Κρατικό Βραβείο Διηγήματος. Τελικά, τι σημαίνει ένα βραβείο για έναν συγγραφέα; Ποιο είναι το καλύτερο που ακολουθεί μια τέτοια αναγνώριση; Και ποιο είναι το χειρότερο τίμημα αυτής της επιτυχίας;

Ένα βραβείο είναι ένα καλό χτύπημα ενθάρρυνσης στην πλάτη. Αλλά μπορεί να σε κατατρέχει αν θεωρήσεις ότι, πια, είσαι «κάτι», έφτασες, και πέφτεις μετά στον στατικό φορμαλισμό ή στην ανακύκλωση. Αυτό είναι το χειρότερο. Πρέπει να βρίσκεσαι σε διαρκή εγρήγορση. Κατένας έπαινος. Να είσαι απαρηγόρητος. Να φτύνεις αίμα σε κάθε κείμενο. Να μη δείχνεις έλεος στον εαυτό σου. Να θες να ανοίξεις συνέχεια νέα ορύγματα. Να ζεις, κατά βάθος, μόνο γι' αυτό ή κυρίως γι' αυτό. Να προσπαθείς να ταπεινώσεις μέσα στη μοναξιά. Ξεπερνώντας κάθε προηγούμενη προσπάθεια ή θυσία. Δεν το λέω με την ηθική ή την ψυχολογική έννοια, αλλά με τη ζωοποιό, τη δημιουργική, αυτή της απόλυτης απαιτήσης. Τα λύτρα πρέπει να πληρωθούν μέχρι οβολού.

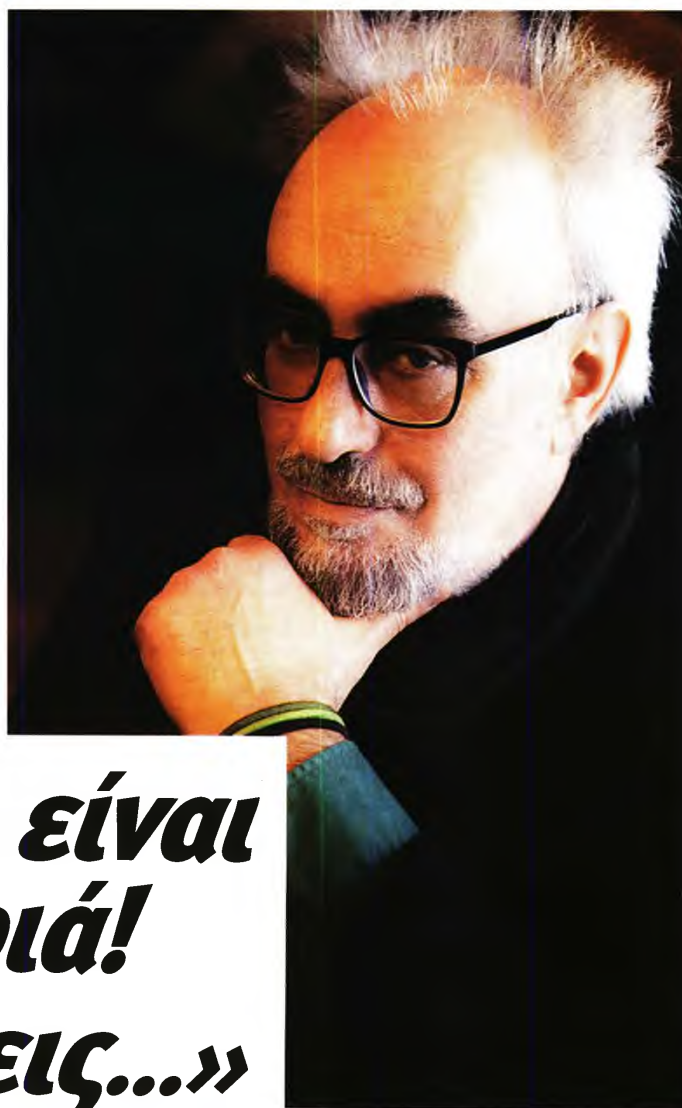
Κατά βάθος υπάρχουν συγγραφικές εμμονές πίσω από το έργο σας - στα διηγήματα ή τα μυθιστορήματά σας; Θέματα

στα οποία επανέρχεστε, γρίφους και αινίγματα που προσπαθείτε μια ζωή, γράφοντας, να επιλύσετε;

Χωρίς αμφιβολία. Είμαι εμμονικός σαν αλυσοπρίνο. Αλλά οι εμμονές μου αλλάζουν με τον καιρό και είναι πολλαπλές και απρόβλεπτες. Μου περνάνε, έρχονται άλλες ή επιστρέφουν κάποιες παλιές. Ανοίγει η βεντάλια, κλείνει, διευρύνεται, ξανακλείνει. Οι ιδεοκαταναγκασμοί μεταμφιέζονται. Με εξαπατούν. Επανέρχονται με άλλα προσώπια. Τα, δε, αινίγματα είναι πολλά και κυμαινόμενα. Δεν πασχίζω να τα επιλύσω, αλλά να μετατρέψω τη μαγεία τους - όσο μπορώ - σε αφηγήσεις.

Στο νέο σας μυθιστόρημα «*Ηλιος με Ξιφολόγχες*» εστιάζετε σε μια παραγμένη εποχή, εκείνη του Μεσοπολέμου στη Θεσσαλονίκη. Εδώ, η μεγάλη Ιστορία είναι καταλυτικά παρούσα στη μικρή (αν και καθόλου αμελητέα) ιστορία των πρωταγωνιστών σας. Τα ιστορικά γεγονότα υπάρχουν το ενδεχόμενο σε ένα μυθιστόρημα να έχουν περισσότερο ενδιαφέρον και να επισκιάσουν τις μικρότερες ιστορίες;

Όχι. Οι μυθιστορηματικοί ήρωες δρουν, μετέχουν, εσωτερικεύουν προσωπικά την Ιστορία κι είναι εκείνοι που δίνουν κατά περίπτωση βαρύτητα ή όχι στα γεγονότα. Αυτό δεν συμβαίνει μηχανιστικά αλλά περίπλοκα, γιατί οι ήρωες και οι ηρωίδες δεν είναι μονοδιάστα-

«Κάθε βιβλίο είναι και μια ζαριά! Ποτέ δεν ξέρεις...»

Η νέα γενιά είναι καλύτερη από εμάς σκέφτεται πιο καθαρά, πιο ψύχραιμα εμείς βοσκήσαμε πολύ γκαζόν

τοι: πάσχουν, διατάζουν, αποφασίζουν, υπαναχωρούν, αλλάζουν στάση, έχουν απρόβλεπτες αντιδράσεις. Η εμπλοκή, οι περιπέτειες, η οδύνη των πρώων είναι που δίνουν διάσταση κι ενδιαφέρον στα συμβαινόντα, τα οποία γίνονται φοβερά ή γοητευτικά, ανάλογα με την οπτική και τον χαρακτήρα των αξιωματούχων της αφήγησης, τα ενδιαφέροντα ή τα συμπεριφέροντά τους.

Ποια ακριβώς ήταν η βαθύτερη πρόθεση, η ιδέα πίσω από το συγκεκριμένο μυθιστόρημα και ποια η φιλοδοξία σας μέσα από αυτό;

Μελετώντας εδώ και χρόνια αυτή την περίοδο του Μεσοπολέμου της Θεσσαλονίκης, ήμουν βαθιά γοητευμένος απ' την εποχή. Μετά, δεν ξέρω τι ακριβώς πυροδότησε την έμπνευσή μου να το γράψω. Ποτέ δεν ξέρεις ξεκάθαρα, αλλά και τότε θα 'ρθει η ώρα, το έναυσμα. Το αρχικό, δικό σου θάμβος απέναντι σε μια ιδέα, σε μια ενδεχόμενη αφήγηση είναι που σε κινητοποιεί - αλλά υπάρχει και μια κρίσιμη στιγμή, της κυρίως έμπνευσης. Και δεν θες να πεις κάτι συγκεκριμένο μόνο, αλλά πολλά μαζί, ακόμα και πράγματα που ενυπάρχουν εντός σου, αλλά δεν τα έχεις συνειδητοποιήσει και τα λες ή τα θέτεις έμμεσα ή μετωνυμικά, διά των πρώων. Πρόκειται πάντα για μια σκοτεινή, εσωτερική διεργασία που γίνεται ενθουσιασμός και λιγνός. Τότε ξεκινάς να σχεδιάζεις και αυτό κρατάει για καιρό. Μετά, αίφνης, έρχεται η πρώτη λέξη. Ξεκινάει το ρίσκο.

Όταν οι παράμετροι της ιστορίας σας αρχίζουν να αποκτούν ένα πιο συγκεκριμένο σχήμα στο μυαλό σας, συνήθως τι εμφανίζεται πρώτα, οι πρωταγωνιστές σας με τις ιδιαιτερότητές τους ή η ιδέα πίσω από την εξέλιξη της πλοκής;

Κατ' αρχάς μελετώ λεπτομερώς την εποχή. Ολοκληρώνω το αφηγηματικό υλικό από κάθε άποψη που με ενδιαφέρει. Γεγονότα που επιλέγω ή επινοώ, κοινωνική κατάσταση, μόδα, αυτοκίνητα, όπλα, κυρίαρχο ιδεολόγημα, το αεράκι της εποχής, κέντρα διασκέδασης, διαδρομές του τραμ, γλώσσα, ύψος των ημερών, αντιθέσεις. Πολλαπλά σημεία οράσεως. Αλλά, αν δεν συλλάβεις δυνατούς ήρωες ή αντι-ήρωες, με ιδιότητες που θα εκπλήτουν ακόμα και σένα και θα σε γοητεύουν, το πράγμα πάσχει. Διότι όλα διαθλώνται μέσα από τους ήρωες και τις ηρωίδες. Εκείνοι δρουν, συγκρούονται, δημιουργούν την αφήγηση και τον διασκελισμό της. Σ' αυτό το μυθιστόρημα, το «Ηλιος με Ξιφολόγες», βασικοί ήρωες είναι ένας ταγματάρχης επικεφαλής της αντικατασκοπείας στη Θεσσαλονίκη και μια ξεχωριστή νεαρή, η μόνη γυναίκα που οδηγεί μοτοσικλέτα στην πόλη του 1931. Και μάλιστα Harley

Davidson. Την ηρωίδα την εμπνεύστηκα από ένα πραγματικό, τολμηρό, πανέμορφο κορίτσι, τη Μίνα Παυλίδου, που ζούσε τότε στην πόλη και οδηγούσε μηχανή, ήταν γυμνάστρια από το 1926, κάπνιζε δημοσίως και δεν υπολόγιζε κανέναν. Φυσικά τη μετέπλασα κατά βούληση. Κι έγινε μια μαγνολία της ερωτικής τυραννίας.

Ποιο είναι το διακύβευμα όταν γράφετε μια ιστορία; Μπορεί η λογοτεχνία να αποδειχτεί ένα επικίνδυνο παιχνίδι;

Τα διακυβεύματα είναι πολλά: Αν το μυθιστόρημα κατορθώνει να έχει τη δέουσα, εγγενή, αισθητική αξίωση. Αν μπόρεσα να πάω μισό βήμα παρακάτω. Αν δημιουργεί ένα ενιαίο, γοητευτικό σύμπαν που αίρεται στην περιωπή της Τέχνης. Τώρα για τους κινδύνους: ο χειρότερος είναι πάντα να μην αρέσει το βιβλίο, τουλάχιστον σε όσους καταλαβαίνουν περισσότερο. Οι δευτερογενείς κινδύνους είναι ιδεολογικού τύπου, προκαταλήψεων ή παρεξηγήσεων. Αλλά, όμως, μιλάμε για λογοτεχνία που πάντα είναι αμφιστομική, πολυσημική... και ότι για μη προσούρες. Σε κάθε περίπτωση, κάθε βιβλίο είναι και μια ζαριά. Ποτέ δεν ξέρεις.

Αλήθεια, πώς ξεκίνησε για εσάς η λογοτεχνική περιπέτεια; Υπάρχει κάτι που αισθάνεστε ότι σας καθόρισε ως συγγραφέα;

Νομίζω ότι με κατέλαβε δέος όταν πολύ μικρός διάβασα Γκι Ντε Μοπασάν, Σταντάλ, Παπαδιαμάντη, Λάμπρο Πορφύρα, Σολωμό κ.ά. Ένιωσα αμέσως ότι το μόνο που θέλω είναι αυτό: να φτάσω στο σύνδρομο της καρφωμένης ελιάς. Δηλαδή να γράφω ιστορίες όπως εκείνοι οι συγγραφείς και να γοητεύω τον αναγνώστη, να

μην μπορεί να μου ξεφύγει, όπως η ελιά που καρφώθηκε απ' το πιρούνι.

Τι είναι η λογοτεχνία για εσάς; Μια μορφή απελευθέρωσης από την καθημερινότητα ή υποδούλωση στο ίδιο το έργο;

Η λογοτεχνία είναι τρόπος ζωής και όρασης του κόσμου. Διαρκής, πυρετική παρατήρηση και καταγραφή. Αλλά, μάλλον, είναι και κάτι πιο δυσνόητο, σαν πνευματική libido. Εκρήγνυται πάντα μετά την άνωθεν επίσκεψη, την έμπνευση, που είναι ένα μυστήριο. Όμως, είναι και διαρκής μόχθος με τη γλώσσα, με το ύψος, τα πραγματολογικά, την αφαίρεση κ.λπ. Είναι ζήλος κατ' επιγνώση. Είναι να παίρνεις έναν ψύλλο και να τον κάνεις απδόνι σε έναν παράλληλο κόσμο θαυμάτων.

Τι σας αγχώνει περισσότερο στη διαδικασία της συγγραφής ενός βιβλίου; Αλλά και ποια είναι η μεγαλύτερη δυσκολία για έναν συγγραφέα;

Η έλευση της έμπνευσης. Εκείνη η μοιραία θραυλίδα. Όταν νιώθεις εντελώς φτωχός και, εαφνικά, κρυφός χρυσός λάμπει ένδοξο.

Έχετε λοιπόν καταλήξει τι ιδιαίτερο έχει εκείνη η μοναδική στιγμή; Πώς αντιλαμβάνεστε την έμπνευση;

Ειλικρινά, δεν μπορώ να αντιληφθώ πώς και πότε μας... επιφοιτά η έμπνευση. Ούτε κανείς άλλος μπορεί να το ερμηνεύσει. Απλώς συμβαίνει. Είναι κάτι κεραυνοβόλο, ένα θάμβος, σαν να ανοίγουν οι ουρανοί. Μετά ξανακλείνουν κι εσύ περιμένεις πάλι το έλεος εκ νεφών. Βέβαια, στο μυθιστόρημα δεν αρκεί η αρχική έμπνευση. Χρειάζονται και πολλές ενδιάμεσες, ενώ παλεύεις με τους μαϊάνδρους της αφήγησης. Η

έμπνευση είναι σαν τη Θεία Χάριν, αλλά με πιο υψηλό βολτάζ. Αστραφτερή και εντελώς ακατανόητη.

Πώς βλέπετε τα πράγματα στις μέρες μας;

Καβάλλωσα τα εβδομήντα - ποιος να το πιστεύει; Είμαι σε μια ηλικία που σκέφτομαι πως, μα, είναι δωρεά το να ζυπνήσω και αύριο το πρωί υγιής. Από εκεί και πέρα, οψόμεθα.

Εσάς ποια είναι η αγωνία σας για την ελληνική κοινωνία σήμερα; Ποιο θεωρείτε ότι είναι το μεγαλύτερο πρόβλημά της, αλλά και τι σας φοβίζει περισσότερο;

Πάντα υπάρχουν περιθώρια. Η πιο μεγάλη κατάκτηση θα είναι να σκέφτεται κανείς με το δικό του μυαλό και με κάποιο χιούμορ. Και αυτό πρέπει να γίνεται πέρα από ψωρο-ιδεολογήματα και ιδεοκαταναγκασμούς. Είναι κάτι πολύ δύσκολο: Η συνεχής αμφισβήτηση του εαυτού μας μακριά από τις όποιες προκαταλήψεις. Χρειάζεται τόλμη και μια διαρκής επαγρύπνηση: Να μη γίνεις το ρομπότ κάποιων άλλων. Πολλοί αρέσκονται στην αγέλη. Ή έχουν συμφέροντα αγέλης. Πάντως η νέα γενιά είναι καλύτερη από εμάς. Σκέφτεται πιο καθαρά, πιο ψύχραιμα. Εμείς βοσκήσαμε πολύ γκαζόν. Ακόμα δεν μπορούμε να συνέλθουμε. Πάσχουμε από βραδυπεψία πραγματικότητας.

Ποια πράξη θεωρείτε επαναστατική σήμερα;

Για μένα, πλέον, είναι επανάσταση το να πω παραπάνω από μια βότκα τη βραδιά - ενώ έπινα πέντε με έξι. Ξέρω ότι είναι κατάντημα, αλλά πάλι καλά. Όλα είναι σχετικά. Σε λίγα χρόνια, ίσως θεωρώ επαναστατικό να μπορώ να πίνω ένα μπουκαλάκι νερό.

Και μια τελευταία ερώτηση: εάν βάζατε έναν τίτλο στην εποχή μας, αυτός ποιος θα ήταν;

Γερνάμε επιτυχώς.

Εμείς δωρίζουμε 1.000.000€

Εσύ αποφασίζεις που θα το μοιράσεις

Η ΜΑΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΡΑΓΙΚΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΜΠΕΛ ΕΠΟΚ

Στο μυθιστόρημα, χώρος δράσης είναι η Θεσσαλονίκη του 1931, σπαρασσόμενη από συγκρούσεις: εθνικιστές εναντίον αριστερών και Εβραίων, βενιζελικοί κατά λαϊκών, τροτσκιστές κατά κομμουνιστών, κομιτατζήδες, παρακρατικοί, πράκτορες ξένων δυνάμεων... Όλοι εναντίον όλων. Τι σας έκανε να στραφέιτε σε εκείνη την τόσο τεταμένη ιστορική περίοδο;

Είναι μια μοιραία φάση της πόλης εκείνο το πρώτο εξάμηνο του 1931. Είναι η μαγική και τραγική Θεσσαλονίκη της Μπελ Επόκ, με τα είκοσι θεάτρά της, τις είκοσι εφημερίδες της (οι επτά εβραϊκές), τα έξι ξενοδοχεία, τον

αστραφτερό κοσμοπολιτισμό, αλλά και με τους 140.000 πρόσφυγες που μένουν σε τενεκεδομαχαλάδες. Είναι η εποχή των καπιεργουστασιών, του πλούτου, αλλά και της φτώχειας και της ανασφάλειάς. Μια επίχρυση εποχή της ελπίδας και των λαμπερών διασκεδάσεων, αλλά και των μεγάλων πολιτικών και κοινωνικών συγκρούσεων. Ταραχών και δολοφονιών. Αποκορύφωμα ο εμπρησμός του εβραϊκού συνοικισμού Κάμπελ απ' τους εθνικιστές του Ιούλιο του 1931, που είναι το πρώτο μεγάλο φυλετικό έγκλημα στην Ευρώπη του 20ού αιώνα. Αν σκεφτείς δηλαδή πως η Νύχτα των Κρυστάλλων γίνεται το 1938, επτά χρόνια μετά.